

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясының
Тыва областы болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының област Советиниң органы

1925 ЧЫЛДА
УЛУГ ОКТАБРИН

1953
ПОЯБРЬ
6
ПЯТИЦА
№ 217 (2902)
ӨРТЭЭ 20 КОП.

Совет Эвилелиниң ажилчы чоннары! Күш-ажылдын
бүдүрүкчүлүүн мога чокка бедидиңер! Социалисттик ажил-
агыйның бүгү болдунар аргаларын болгаш курлавырларын
долузу-биле ажыглаарын чедип алыңар! Продукцияның шы-
нарын экижидип, бот-үнезин чигедиңер!

(Октябрьның социалисттик Улут революциясының 36 чыл оюмга
СЭКП ТК-ның Кытыгыгарындан).

Иинтинин малын чылыг кажаалар-биле хандырар

Иинтинин мал ажылын эң дүргө
көдүрери бистин чуртка амьдыралы
чугула ужуру-дузалыг болур бол-
гаш көдээ ажил-агый талазы-биле
партияның, күрүнениң эң сонга ар-
латымас сорулгазы болур деп
СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь
Пленумунун доктаалында айткан.
Колхозтарга, совхозтарга иинтинин
бүгү чүзүн малдарының баш сапын
өстүрери-биле чергелештир, ооң про-
дуктуулун бедидер херекке малды
эки кылдырган кажаалар-биле хан-
дырары чугула сорулгаларың биз-
езиңи.

СЭКП Төп Комитетиниң болгаш
Совет казактын талазындан хүн-бү-
рү көргүзүп турар материалдыг бол-
гаш техниктиг дузаламчылары бистин
областың колхозтарыга мал
кажааларының түдүг планының че-
динишкенин күөседиңерге бүгү-ле
таарымчалыг байдалы тургузуп ту-
рар.

Партия, совет, көдээ ажил-агый
органының болгаш колхозтарның
баштаар черлериниң талазындан
доктаамал сагыш салып ажилда-
рының түннелинде Бай-Тайга район
инитизи-биле, Тес-Хемниң Кали-
нин аттыг, Чөөн-Хемчиктин «Комму-
низмче орук», Чаа-Хөлдүн Сталин
аттыг колхозтары мал кажаалары-
ның түдүг планының чедиңишкенин
күөседиң турар.

Ындыр-даа болза, областың чам-
дык районнарын партия, совет
болгаш көдээ ажил-агый организа-
цияларының талазындан хүн-бүрү
сагыш салып, тодарай удуртпаази-
биле 1953 чылда мал кажаалары ту-
дар күрүне планы күөсетиңерин,
шыдаар арга чок хожудаашкыны-
г байдалда туруп турар. Ноябрь-
ның 1-де мал кажааларының түдүг
планын Таңды район чүгүле 12 хуу,
Чөөн-Хемчик—30,4 хуу, Барынь-
Хемчик—50 хуу, Сүт-Хөл—50 хуу,
Еин-Хем—37,5 хуу, Каа-Хем—31 хуу,
Кызыл—60,5 хуу кылдыр күөсеткен.
Бо аразында Таңды районун кол-
хозтары чүгүле 4 Бин-Хемниң 10
Сүт-Хөлдүн 20 мал кажаалары ту-
тунган.

Устүнде айтылган районнарын
удурткучлары мал кажааларының
түдүшкүнү партия, совет болгаш
көдээ ажил-агый органының
база бир кол сорулгазы болур ду-
гайында партияның болгаш казак-
тын айтышкынарындан чогуур
түннелди үндүрбейн, бо ажилды
ала-чагаарлаашкына салып, түдүг
планы күөсетпес чорукка чедирип
турар.

Областың көдээ ажил-агый бол-
гаш белекелдер эргелели база ооң
түдүшкүн эргелели колхозтарның
мал кажааларының түдүгүне прак-
тиктиг удуртулганы болгаш техник-
тиг дузаламчыны өй-шаанда көргүс-
пейн, ажилдын изиг түлүк үе шаан
анаа эрттирген. Колхозтарның түдүг
планының күөсетимейн хожудан
турарының база бир чылдагына —
колхозтарның хөй кезин доктаамал
түдүг бригадаларын ажилчын күжү,
транспорт, чепсек-херексел-биле чет-
че хандырбаанында болур. Часкы,
күскү, чайгы компания ажилдары
үнезиде түдүг бригадаларының
ажылдакчыларын өске ажилдарже
чарткыктыр турган чүүлдер кайы-
даа районнарда бар.

Колхозтарның күш-ажыл кылып
шыдаар ижилдериниң 33—35 хуузу
түдүг бригадаларына ажилдаш
килер дугайында СЭКП обкому-
нун болгаш обкомунун удаа-даа
хүлээп ап турган доктаалдарың
байырдалга умкуштур

МҮРНУУ-САХАЛИНСК. № 2
өрүмнээшкин конторазының эш Ру-
бановка удуртурган өрүмнечилер
бригадасы октябрь мурунун чары-
жыныг улуг чедишкенин чедип
алган. Суг дузаламчызы-биле өрүм-
нээшкин кылыр арганы ажыглавша-
шан, ол бригада скважина үттээ-
шкин хуусаазындан 25 хонук эрте
дооскан.
Өрүмнээшкин мастерлери Мака-
ров биле Семичевтиң бригадалары
улуг чедишкенин чедип алган-
нар. Чүгүл сөөлүг үнең дургузууда
олар чаа арга-биле алды скважи-
наларын үттээшнер.
Өрүмнээшкин конторазы чаа
чүүлдерин ажылаанындан ийи ми-
лион хире рубльдиң планда ажыр
орулганын чыл эгезинде бээр алган.
ТАГАНРОГ. СЭКП ТК-ның ок-

районнарын хөй кезни күөсетпейн
турар.

1951 чылда казактын шипти-рин
эзуугар колхозтарның түдүгүне
организастиг болгаш техниктиг ду-
заламчыны күштелдер сорулга-биле
СЭКП обкому болгаш обкомун
МТС бүрүзүнге түдүгүн тус-
кай техниктиг кижилерин немей тур-
гускан. Олар колхозтарга дузалаар
хамаан чок, харын МТС-тиң түдүгүн
бизин техниктиг билги-биле ханды-
рып шыдавайн турарлар.

МТС-тер чүгүле колхозтарның хо-
вуларына тракторлар ажылының
планы күөседири-биле кызыгаарла-
тынмайн, харын колхозтарның мал
ажылын хөгжүдериңге, түдүгүге тех-
никтиг дузаны чедирсинге, түдүг
материалдары сөөртүрүңге, ыш диле-
ринге болгаш өске-даа механизаци-
я-биле харылсаалыг ажилдары
кылырынга хүн-бүрү дузалаар хү-
лээлгелиң.

СЭКП райкомнары болгаш рай-
күөскомнар районнарын көдээ бол-
гаш колхозтар түдүгүн кидилтерини
ажылын экижидип, практиктиг
удуртулга-биле хандырып, оларны
шыраак билгилиг кадрлар-биле би-
жылаар.

Колхозтарның түдүгүндө
ажылдап турар түдүгүлөргө эрге-
жок чугула хергелетинер таарымча-
лыг байдаларын тургузар. Олар-
ның ортузунга илеткедериң, бече-
даларың болгаш культура массалыг
ажылдарың доктаамал организа-
торудары-биле партия болгаш ком-
сомоол организа-цияларының активчи-
лериниң күжүн эңилелдээр.

Колхозтарның чамдык түдүгү
чугула хергелетинез иши, кадаг, би-
зынчыларың чазаныр херекселдерин
болгаш өске-даа чүүлдер чогуула
чогуур өйүндө күөсетимейн турар.
Областың хергелел докооразының
нун талазындан түдүгүлөргө хергел-
лээр материалдарың салыг черлериң
дамчыштыр калба-биле дүргел та-
радып садылгалары чугула. Ол ыш-
каш районнарын салыг ажилдак-
чылары колхозтар түдүгүгө хергел-
лээр материалдарың районнарга чо-
гуур өйүндө чедирип, оларны чөл
ажыглаарың сагыш салыр херек.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму-
нун доктаалында сорук кириртинген
Тыва автономнуг областың бүгү кол-
хозту тараачынары, көдээ ажил-
агый органының, МТС болгаш
совхозтар ажилдакчылары 1953
чылда колхозтарда түдүг планын
алдарлы-биле күөседиң дээрш бүгү
күштерин болгаш аргаларың бээр-
лер.

Түдүгүн планы күөседири-биле
чергелештир ооң шынары дээрш де-
миселди доктаамал чорудар. Ажил-
дың бүдүрүкчүлүү бедидер сорул-
га-биле бизаччы, дашчы, чазаныкчы
бүрүзү бүдүрер ажил нормазың үр-
гүлү долдуур болгаш ажыр күөсет-
кен турар кылдыр бригадаларга
күш-ажылды таарыштыр организа-
стаар херек.

Районнарын түдүг кидилтериниң
ажылдакчылары, оларның инженер-
лери, техниктери — түдүг планын
болтаандырының салым-чазаның
шиптирлеп турар колхозтарга, түдүг
шөлдеринге турар ужурулуг.

Партия организациаларының хү-
лээлгези — түдүгүгү талазы-биле
колхозтар, бригадалар болгаш ту-
стүс түдүгүлөр аразында социалист-
тик чарышты калбартып, түдүг ажы-
лының графини чедишкенин күө-
седиңер оларны мобилизаастаары
чугула.

Ийги мартен цехиниң кан эзил-
дикчилери дүргелеткен методтар-
ны ажыглавшаан, планда ажыр
кан бүдүрүп үндүрүшкүнүн улга-
тырып турар. Бо цехтин эзилдикчи-
лериниң хөй нуруузун графинтен ды-
ка эрте кылдынып турар. Кан эзил-
дикчилери эштер Дьяченко, Ива-
нов, Петренко олар аар деңизилг
эзилдик бургузунга-ле 60—70 мину-
туларын камнап ап турарлар. Эш
Дьяченко онаалгадан ажыр 20 тон-
на хире каны берген. Эш Лесной
дүргелеткен эзилдиктиги кылып,
суугуну дербедчин метр бүрүзүн-
де 1320 килограмм каның норма-
зындан ажыр алган. (СЭТА)

„УЛУГ ОКТАБРЬГА АЛДАР!“ деп плакат.

СЭТА-ның фотохроникасы

М. В. Фрунзе аттыг шериг академиясының дыңнакчыларының доозуп үнгени

Октябрьның 31-де Совет Армия-
ның Төп театрына М. В. Фрунзе
аттыг шериг профессор-башкы составы-
ның, ССР Эвилелиниң Камгалад
министерствозунун төп эргелелдериниң,
шериг академияларының төлээ-
лекчилериниң болгаш Москва хоор-
айның партия база совет организа-
цияларының төлээлекчилериниң кир-
жилгези-биле М. В. Фрунзе аттыг
шериг академиясының дыңнакчыла-
рының ээлчеглиг сургуулуң доозуп
үнгени-биле холбарып байырлыг
хуралы болган. Байырлыг хуралы
шериг академиясының начальниги
генерал-полковник А. С. Жадов
ажыткан.

М. В. Фрунзе аттыг шериг акаде-
миясы бодунун туруп келгениниң
иштинде Коммунисттик партияның
болгаш Совет казактын ооң мурун-
га салып турган харымсалгалыг со-
рулгаларын алдарлы-биле күөседиң
турар. Шериг херези чоңуң эки бил-
лэр, бодунун социалисттик Төрзөн
чуртугга кызыгаар чок бердинген
чангыс эвес муң командирлери ака-
демия кижизиткен болгаш белек-
пүрдүгүң.

М. В. Фрунзе аттыг академиядан
шериг херезиниң эки белеккетинген
чаа бөлүү бо чылыг сургуулуң доо-
зуп үнүп турар. Академияны доозуп
үнгениниң нүүрү-биле Совет Ар-
мия дээди шериг эртемин чедиши-
киниң дооскан. Ада-чурттуң дайы-
нын кайгамчыктыг шыгалдазын
эртен офицерлерниң чаа немээш-
кин алган.

Байырлыг хуралы олурар шаар-
дан изини-биле байырлыг ужурашкан
ССР Эвилелиниң Камгалад мини-
стри Совет Эвилелиниң маршалы
Н. А. Булганин М. В. Фрунзе аттыг
академияны доозуп үнүп турарлар-
га болгаш профессор-башкыларынга
сөс ап чүве чугаалаан.

Эш Н. А. Булганин бодунун чу-
гаазына офицерлерниң академияны
чедишкенин доосканы дээрш, ыш-
чаарга профессор-башкы составының
бедик мергежилдик шериг специали-
стериниң чаа бөлүүң Совет Армияга
белектериниң берге болгаш хүндү-
лүг сорулгазы күөсеткени дээрш ба-
йыр чедирген. Академияны доозуп
үнүп турарлар шериг кезектеринге

баргаш практиктиг ажилга Совет кү-
рүнениң шериг күчүзүн быжылда-
рының бүгү күштерин болгаш арга-
ларын бээрлер, совет офицериниң ат-
алдарың кезезде бедик тударлар,
шериг хүлээлгезин болгаш шериг-ду-
рмнериниң негелделерин күөседи-
ринге үлегерин көргүзүрлөр дээрзин-
ге бүзүрелиң илереткеш, Совет Чеп-
сектиң Күштериниң дайынчы белегин
улам ынай быжылдарыңга холбаш-
кан сорулгаларың чыгылганнарын
мурнуга ССР Эвилелиниң Камгала-
д министрлиги тургускан.

Байырлыг хурал доозулган соон-
да, ССР Эвилелиниң Камгалад ми-
нистри Совет Эвилелиниң маршалы
Н. А. Булганин М. В. Фрунзе аттыг
академияны доосканнарын болгаш
профессор-башкы составының алдар-
кадың дээрш хүлээп алышыктың тур-
гускан. Хүлээп алышыктың Москва
театрларының эң эки ойнакчылары-
дан болгаш Совет Армияның ыр бол-
гаш плясканың Кызыл Туктуг ан-
самблиден улуг концерт көргүскен.

Хүлээп алышыктын байырлыг бол-
гаш эл-найырдыг байдалга эрткен.

Чик үлетпүрүнүң ажилдакчыларының бүгү-эвилел чөвүлел хуралы

Москвага чик үлетпүр ажилдак-
чыларының үш хүн үргүлчүлээн бү-
гү-эвилел чөвүлел хуралы октябрь
31-де доозулган.

ССРЭ-ниң Калбак хергелелдин
барааннарын үлетпүрүнүң минис-
три эш А. Н. Косыгин бодунун илет-
келиңге чик үлетпүрүнүң сорулга-
ры болгаш «Калбак хергелелдин
барааннарынның бүдүрүлгезин кат-
бартырының болгаш оларның шына-
ры экижидериниң дугайында»
ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң
болгаш СЭКП Төп Комитетиниң
доктаалы күөседири хандырар
хемчеглери тодаргайы-биле айт-
кан.

Эш Косыгиниң айтканы болза,
калбак хергелелдин кол бараанна-
рын үндүрериниң талазы-биле беш
чуула планының онаалдалары
беш аса бетинде күөсетинген турар.
Торгу пөстөр бүдүрериниң талазы-
биле үлетпүр 1955 чылдың планын-
да айткан деңизилди чедип алган.
Дүктен кылган пөстериң, даараан
болгаш трикотаж кылыгылары үн-
дүрериниң талазы-биле беш чылдын
онаалдазы 4 чыл иштинде күөсетин-
ген турар. Хөвөң-саазын пөстерин
бүдүрүп үндүрери чоокку ийи чыл-
дарын иштинде 1 миллиард метрге
көвүдэн турар. Торгу пөстөр бүдү-
рүп үндүрери 1950 чыл-биле дөмөй-
лээрге, 1956 чылда 5 катаптан ажы-
гезер. Торгу пөстөр, хөм идик, трико-
таж хеп болгаш өскелериниң даа кы-
лыгыларың бүдүрүлгези улам кал-
баа-биле хөгжүүр.

Калбак хергелелдин барааннарын
бүдүрүп үндүрериниң улуг програм-
мазын боттаандыры-биле 400 хире
бүдүрүлгелери түдүп тургузуп ту-
рар, 800 ажыг фабрикалары болгаш
комбинаттары чартып тургузуп,
калбартып түдүп турар. 1954 чылда
капитал салышыктың хемчээли

бо чылга деңизерге 2 катаптан ажы-
гезер.

Чонун улуу-биле хергелеп турар
барааннарын бүдүрериң калбарты-
рыңче онаа кичээгениң салган ту-
рар, ылактың арыг дүктен кылган
пөстериң.

Бүдүрүлгени иштиги курлавыр-
ларын долдуу-биле ажыглавайн ту-
рар элээн бүдүрүлгелерниң ажылы-
нда улуг чептер барың А. Н. Ко-
сыгин айткан. Күш-ажылдыг бүдү-
рүкчүлүүн улгагытарыңга, хөй күш
кыры ажилдарың чепселеп, механи-
заастаарыңга, күш-ажылды эки ор-
ганизастаарыңга, бүдүрүлгениң чаар-
тыкчыларының болгаш муракчы
бүдүрүлгелерниң дуржулганың не-
ттередиринге ам-даа хөй чүүлдерни
кылырың лөгетинип турар.

Кылыгылардың шынарын, ылангыя-
да оларны кылыны экижидериниң,
ассортиментлериң калбаргырың
айтырылары үлетпүрүнүң бүгү ажил-
дакчыларының кичээгениң түвүн-
ге турар ужурулуг. Тергини эки шы-
нарың продукция бүдүрүп үндүр-
дээр ам калбарып турар чарышты
бодунун фабриказыңга кылган про-
дукцияны шынары дээрш харымсал-
ганы ажилдакчы бүрүзү билген ту-
рар кылдыр, бүдүрүлгелерниң кол-
лективтери планың күөселединиң
сорт талазы-биле чүгүл ортумак са-
ны дээрш эвес, харын чик үлетпүр-
нүң метр пөс бүрүзүнүң, эжеш идик-
таж бургузунуң, костюм, платье, эжеш
ук болгаш өске-даа кылыгыларның
шынары дээрш демисежир кылдыр
шак ышчаар организаастаар ужу-
рулуг.

Илеткел талазы-биле 50 хире ки-
жи санал-шүгүмчүлө кылып чүве
чугаалаан.

Партияның болгаш казактын улус
хергелелиниң барааннарынның бүдү-
рүлгенин улуу-биле көдүрерин хан-

дыраарыңче угланган шиптирлерин-
ге харым кылдыр чик үлетпүрүнүң
ажылдакчылары социалисттик чарыш-
ты калбартып чорудуп турарын чүве
чугаалааннар айтты турганнар. Чон-
ун пөстөр-биле, хеп-биле, идик-биле
болгаш калбак хергелелдин өске-даа
үлетпүр барааннары-биле хандырыл-
галымы ийи-үш чылдарың иштинде
улуу-биле бедидер деп сонга арла-
тымас болгаш хүндүлүг сорулганы
алдарлы-биле күөседиң дээрш олар
бүгү күштерин салып турарлар деп
чугаалааннар.

Бүдүрүлгелериниң тударыңга бол-
гаш чартып тургузарыңга, оларчы
мурапкы техника-биле чепселээр-
ринге, кадрларның белектериниң ай-
тырыларыңга чөвүлел хуралдын
киржикичлери үлүг кичээгениң сал-
ганыңар.

Чик үлетпүрүнүң четпес хандырып
турар машина түдүгүлериңга, а
ол ышкыш кылыгыларның шынарын
болгаш ассортиментиниң экижиде-
ринге херектиг чидиг өнүгү, быжыг
будуктарга болгаш өске-даа будук-
тарга чик үлетпүрүн хергелелде-
рин кошкак хандырып турар химия
үлетпүрүнүң улуг негелделерин сал-
ган.

Үлетпүрүнүң адырларының аайы-
биле элээн каш секциялар чөвүлел
хуралга ажилдап турганнар.
Продукцияны шынарын болгаш
ассортиментиниң бүдүрүлгениң чиг-
эт-биле, материалдар-биле хандыра-
нының планнаашкынын, организас-
таарын, ажылчын кадрлары бол-
гаш специалистерни белектерин эки-
жидеринге угланган хөй практиктиг
саналдарың чөвүлел хуралдын кир-
жикичлери үндүргөннөр.

ССРЭ-ниң Калбак хергелелдин
үлетпүр барааннарынның министри
эш А. Н. Косыгин допчу харызын
берип, чүве чугаалаан. (СЭТА)

Шилчир кызыл тукту алган

Кызылдын Раскова аттыг даара-
нылга комбинады бо чылды төс ай-
ларының бүдүрүлгези онаалдазын
ыракта ажыр күөсеткен. Коллектив
сентябрь айны планын ийги про-
дукция талазы-биле 144 хуу, а ба-
раанның талазы-биле 175 хуу күөсет-
кен. Кылып үндүрүп турар про-
дукцияны шынары багай эвес, ооң ас-
сортимент талазы-биле планың ком-
бинад үргүлчү күөседиң келген.

Коллективтин октябрь мурунун
социалисттик чарыштын түннел көргөн
хуралыга үлетпүр бүдүрүлгези ажил-
дакчыларының профэвилел обкому-
нун шилчир кызыл тугун тывыскаан.
Муракчы бүдүрүлгениң ол хура-
лынга сөс ап чүве чугаалаан кижин
бүрү социалисттик чарышка чаап
алган кызыл тугун быжыг түдүп,
улам ийи-үш дакыр күженишкениң-
ге ажилдарың илередип турган.

Партияның кыйгыры-биле

Мурнунда МТС ажилдакчылары
чоран, көдээ ажил-агыйның тус-
кай эртеминде СЭКП Төп Коми-
тетиниң сентябрь пленумунун док-
таалың танышкаш, МТС-терге бол-
гаш колхозтарга катап ажилдаар
күөседиң илереткен билдирешиң-
нерин чер болганда калбартып ту-
рар. Ада-чурттуң Улуг дайынның
киржикичи тракторист эш Котель-
ников Каа-Хем райоңда Сарыг-Сеп
МТС-тин дирекция черинге билди-
ришкениң чедип келгеш, чугаала-
ны болза:

—Дайын мурнунда тракторист
ажылыңга үш чыл болган мен. Мээң
тайбын күш-ажылымың дайын үзе
кирген. Мен дайын сөөлүндеги чыл-
дарда язы-бүрү ажилдарга чор-
дум. Пленумунун доктаалы мээң кол-
хоз ховуларыңга трактор башкарып
ажылаар күөселиңиң хайыктарды.

Тракторист эш Котельниковтун
дилээн хандырган, оңу ажилга хүл-
ээп алгаш, областың механизаци-
я школазында трактор бригаданың
бригадирлер курауңче өөредип чо-
руткан.

Шериг албаныңга баар мурнунда
тракторист чоран эштер Лифанов,
Колчанов, Норкин олар шеригден
келген доран МТС-ке ажиллап
кирген.

Чер боландан

Чоокта чаа Сүт-Хөл МТС-тиң мас-
терскаязындан 1 трактор болгаш 1
комбайн септетинип үнген. МТС-тин
девискээринде септетинип 9 севка-
ларны чергелештир тургузуп кааның
көөрге чараш-даа, Мастерскаяда
Чаш-сол, Комбуй-оол, Дукта, Очур-
оол, Ламажаа ышкыш муракчылар
хөй.

Туранның чеди чыл школазында
60 өөреникчилерден тургузунган
техниктиг бөлүм эки ажилдап ту-
рар. Школачыларга МТС-тиң ком-
байнэру эш Фроловтун локомобиль-
дин болгаш «Сталинец»-4 комбайн-
ның тургузуун, оңу ажилдаарың
өөрөткени дыка солун болуп эрткен.

Таңды районда Сталин аттыг кол-
хозтун ишчилери келир чылдың но-
гаа тарылганыңа белекел болду-
руп, агроном эш Ноздринаның
удуртканы-биле 200 дөрбедчин метрге
парниктер рамазын кылган, ооң
чоогажыгаштарың база казып белек-
кээң. Ол ышкыш 37 гектарны бедик
шынарга андарган.

Бай-Тайга районун муракчы
малчынарының чоокта чаа болган
чөвүлел хуралында кышкы мал ажы-
лыга белекелдер дугайың чуга-
лашкан. Малды өстүрер, ооң про-
дуктуулун бедидер хемчегелер тала-
зы-биле малчынар тодаргай хүлээл
гелерни хуралга демдеглээң.

Чааана МТС мастерскаязын бүс-
биле чылыдары хандырган, чаа ба-
за бир дарганаар цехти немей
ажыткан. Септелге талазы-биле со-
циалисттик чарыштын муруну оду-
руунда Седовтун, Очур-оолдун, Ко-
золтун бригадалары чоруп турар.

Тес-Хем районда Калиниң аттыг
колхозтун ачылары 35 кижини рай-
онун заготживсыре конторазы-биле
30 муң рубль керээлиг алыткан.
Баштайгы медээден алырга олар ки-
жи бүрү хүнде-ле 20—25 динчерни
одаанга экээзүң турар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Көдээ ажил-агыйны удуртурунун методун сайзырадыр

Чонга политиктиг лекцияларны көвүдөдир

Барын-Хемчик районун Аксы-Барлык сумузуна «Ленин оруу» колхозунун партия организациязы колхозчулар ортузуна политик-массалыг ажалды багай чорудуп турар. Ажалды чоннары коммунист-тин өзүга кижизидери, феодализм-тин артышкынарыни кижизидериин меделеринден уштуп чок кылыр дээш демисел, партияны болгаш ажалды багай чорудуп турар. Ажалды багай чорудуп турар амырларга боттандырылды колхозчуларны мобилизастаары партия организацияларынны политиктиг болгаш массалыг ажалды күштелдерини негеп турар. Ону колхоз-чуд партия эге организациязы болгаш оон секретары эш Күдерек чедир үлөсөйи турар.

Ажалды чоннарыни идеяниг кижизиделгизини чугула негептерини бирээзи лекция пропагандазы болур. Бо чылдын эгезинден бээр колхозчулар ортузуна лекцияны алды удаа номчаан болуп турар. Бичеарга көдээ ажил-агыйны темазыга эрги, буржуаз идеологияны артышкынарыни уузткаар дугайында, чоңуң арыг-шеверин сагыр болгаш кадык камгалаарны талазы-биле база улус өөредилгизини дугайында чагыс-даа лекция бол-баан. Ылангыя күш-ажалды коммунист-тиг өзү-биле көөр, колхозчу ажил-агыйны бүгү тала-биле өсту-пер дугайында лекцияларны номчу-ру дыка негетинип турар, чүге дээр-ге колхозчу бүдүрүлгөдө багай ки-ржиш турар, колхозу дээш сагыш салбас колхозчулар эвээш эвес. Колхозчу бүдүрүлгөдө шуут кириш-пейн, чүгө колхозчу деп ат эдлел-чорур кижилер хөй, ажалдап тур-рларынның үжөн ажыг хузуу күш-хүннери ажалдап алырынның мини-мумун ыракта-ла чедир күүсетпейн турар.

Колхозчу тараачынарга идеяниг партияниг саяларныг чавыс дең-делинден, күш-ажалды багай ор-ганизастааның харазы-биле кол-хоз сипен белеткээрини планни чүгө бежен хуу, саваң ажаап алы-рың 4—5 хуу күүсеткен. Малды кыштагаларында белеткел көчүг багай чоруп турар. Колхозчуларнын мобилизастаанга, организаста-тынган чоруну бедилер, колхозчу-ларнын күш-ажалын чөп организаста-ар дээр партия организациязы-ның политиктиг ажалын күштөлдү-

пер, СЭКП ТК-нын сентябрь Плену-мунун доктаалын колхозчуларга калбаа-биле таныштырар херек. Ол сорулганы боттандырылды политик-тиг ажалды оперативтиг болдураы, ажал-херекче чокшуладары чугу-ла. Чүге дээрге Пленумун материял-дары чүгө таныжып эртерин эвес, харын амыдыралга боттандырына-рын негеп турар дайынчы програм-ма болгай. Колхозчу бүгү ажалын дүргөн көдүрери, колхозчу чоңуң материалдыг болгаш культурлу-г амыдыралы чаартырышак оон ха-мааржыр.

Кижилерин меделеринде феода-лыг эргини чанчылдары болгаш артышкынарыни уузткаар дээр де-мисел дыка кошкак. Совет кижини моральдыг мөзү-шнарнын дугайы-нда база шажын-чүдүлгөгө уду-р эртеме, культурга үндөзилетинген лекциялар, беседалар, тайыбыр шуут чорутумайн турар. Оон учу-рунда мораль талазы-биле салдын-ка, социалисттиг ништи чурттагы-нын чурумун урел чоруур, арагага хандыры, оон кедерезе шонс-соа-да, алгыш-кырыш кылыр, өг-бүле чуру-мунга шынчы эвес кижилер бар бо-луп турар. Чижээ, колхоз даргазы эш Халдын бодунун кадайын үргү-чү, эттеп, ийи-үш удаа «чандыры» келген. Ам ол чын оолдуг өг-бүле-зин шуут көтөш, будулуп чоруп турар. Ол шыкш колхозчу бухгал-тери эш Кара-оол, санаачы эш Шыдыраа база-ла өг-бүле талазы-биле будулуп туралар. Ындыг чы-жектерин хөй-биле көрүп болур.

Колхозчуларнын ортузуна иде-ология ажалынны сула тургустун-гандан чамдык кижилер лама, хамнарын хуурмак суртаалыга-чү-дүп-сүзүлгезин ам-даа кытбаан. Аныктар ортузуна политиктиг болгаш культур-массалыг ажал чор-утумайн турар.

Колхозчуларга хаая номчуп турар лекцияларны, беседаларнын шына-ры кууду. Оларны колхозта байдал-дык, ажал-агыйжы-политиктиг со-рулгалар-биле холбаштырбайн, би-жимели өзүгаар шуут-ла номчуп ту-рар.

Колхозчуларнын ортузуна поли-тиктиг ажалды күштөлдөрине уг-ландыр партия организациязы боду-нун ажалын үндөзини-биле чаартып тургузар херек.

С. ХОМУШКУ.

Агитатор Апал-оол

Орай кежээ, Донгак Апал-оол ак-пес шывылгыг стодун артынга олурган. Ол «Шын» солунга дем-дегледерин кылтылаан. Чамдык чу-гула дээр черлерин ол адаан шыйып ап орган. Донгак Апал-оол Чая-Хөл районда Сталин аттыг колхозта пар-тия бөлүгүнүн организакчызында бо-гаш туруг бригадасында агитаторлап ажылдап турар.

Ол кежээни-не тудугчулар-биле ээлчеглик беседаныг бодамчалыг белеткенип ап турар. Тудугчулар бригадасында 76 кижи бар. Олар зенеларга чарлып алган, тудуг ажалын объективер айы-биле хару-ла чорудуп туралар. Ычангаш Апал-оол бодунун беседаларын бол-гаш номчулгаларын планнап ап ту-рар. Чамдыкта беседаны ажал эге-лээр мурунда, чамдыкта дүштеки чапсарда азы ажал сөөлүндө кылып эртерирер.

Тудугчулар СЭКП ТК-нын сен-тябрь Пленумунун материалдары-биле, СССР-нун Дээди Сөвединиң бешки сессиязынын шиттирлерин-биле сессияга совет чазактын баш-тыччы эш Маленковтуң чугаазы-биле танышканнар.

Тудугчулар партиянын болгаш чазактын сагыш салымшыкынга хары кылыр политиктиг болгаш күш-ажалды көдүрүшкүнү-биле ажылдап туралар. Олар бо чылын Сарыг-Хөл деп черге 1800 кой, өшкү кирер 3 кажааны, Ортаа-

Хем деп черде 80 инектиң кажаазын, колхоз төвүндө куш кажаазын бол-гаш хаваң кажаазын тутканын. Оон ангыда бригадир эш Суваннын уду-р-тудулазы-биле тутунган чаа бажиң-нарже 23 колхозчу өг-бүлөдөр кө-жүп кирген. Дуржулгалыг бизанчы эш Апал-оол чүгө агитация ажалы кылыры-биле кызыгаратынмайн, күш-ажалга база үлөгер-чижекте көргүзүп турар. Ол бодунун дуржул-ганын аныктарга билдири-биле дамчылып берип турар. Оон дуза-ламчызын болгаш сүмезиниң ачызы-биле комсомолчу урулгар Долзат биле Сирирмаа олар тууй-бу белеткери болгаш саманын ту-дугга канчаар салырын шингээдин алканыр.

Коммунистер эштер Будуп, Кал-зан, Апал-оол оларнын киржиттези-биле агиткуудустар беш хонуктап үнүп турар. Ол хуудустарга мурнак-чыларнын дуржулгазы болгаш ажалда четпестер чырытынып турар.

Агитатор эш Апал-оол тудугчу-ларга чедип келгеш, октябрь муру-нун социалисттиг чарыжында оларга онаажып турар хүлээлтелерни то-даргайлап чугаалаан. Агитаторлар-нын ажалы көсүкү түнелдерин бер-ип турар. Тудугчулар Октябрь бай-ырларында белек кылдыр 60 инек кирер кажаанын тудуну доозар ду-гайында боттарынын сөзүңге ээ бол-ганнар.

С. ПРОЗОРОВ.

Колхозта политшкола

Улуг-Хем районда Калинин аттыг көдээ ажил-агый артелини партия организациязынын чанында поли-тшколаның кичээлдерин идея-политик-тиг белик денелде эртип турар. Политшколаның тургусканынын баштайгы кичээлдеринден эгелээше оон чээрби ажыг дынакчылары билеглерже боттарынын чүткүдүгүн көргүзүп, кичээлдерге бурнуу-биле келгеш, пропагандастың беседанын кичээлдерин диннап туралар. Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партиянын бежен чыл болганын, СССР-нун Дээди Сөвединиң V сессия-зынын материалдарын өөренип дооскан. Ам СЭКП ТК-нын сен-тябрь Пленумунун доктаалын, анаа холбаштыр партиянын Төп Комите-диниң болгаш Министрлер Чөвүл-

М. БАГАЛДАЙ.

«ССРЭ-нин көдээ ажил-агыйны улам ынай хөгжүдөр хемчеглер дугайында» Совет Эвилелини Комму-нисттиг партиянын Төп Комитеди-нин сентябрь Пленумунун доктаа-лын Тыва автономнуг областың ажалчы чоңу бүгү совет улус ыш-каш улуг сорук киришкени-биле дөткөп улгаан. СЭКП ТК-нын Пленумунун ол доктаалы болза, соци-ализмден коммунизмге чорутуу шил-чигленин көзүндө бистин социалист-тиг көдээ ажил-агыйныстың бүгү таламы дүргөн көдүрүшкүнү, совет экономиканың болгаш культураның четкелтишкени дээр демисел-дин чаа үе-кадазын ажалдып турар.

СЭКП ТК-нын сентябрь Плену-мунун доктаалы болгаш «Калбак хер-егледин үлөтүр бараннарнын бүдү-рүлгезин калбартыр, оларнын шына-рыни экижидер дугайында» база «Аш-чөм барааннарнын бүдү-рүлгезин калбартыр, оларнын шына-рыни экижидер дугайында» СССР-ни Министрлер Чөвүлелиниң бол-гаш СЭКП ТК-нын доктаалдары болза, совет улустун доктаалма өзүп турар материалдыг болгаш культур-луг хергелдерин хандырар дээр партия биле Совет чазактан хүн бү-рүдө канчаар-даа аажок улуг сагыш салымшыкын илеретип турарнын чашыннанак херечин болур.

Көдээ ажил-агыйны болбазын техникказы-биле чөпсөлгөн бистин социалисттиг көдээ ажил-агыйныс-тайын тургузушкунун үезинде-даа, дайын шыгалдаларынны аар-берге чыларында-даа үүрөк тар-аачын база улуг капиталисттиг кө-дээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң мурунга бодунун улуг артык күш-түүн көргүскен дээрин СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаа-лында болгаш эш Н. С. Хрущевтуң үлөткелинде айткан.

Партия биле чазактын хүн бүрү-дөти сагыш салымшыкын, улуг дузаламчызын ачызында бистин областың көдээ ажил-агыйныга база улуг-улуг чаартылгалар болган: араг болгаш тараачын ажил-агый-ларнын 95 хуууа колхозтарда ка-тышкан, тарыга шөлдерин чыл са-нында калбарып, колхозтарның ни-ти ажал-байлаа өзүп турар. Кол-хозтарга бүгү таланын куруне дуза-ламчызын көргүзүп, ылангыя МТС-терин дамчытыр көдээ ажил-агый-ны болбазын чөпсөк техниказы алдынып турары-биле колхозчулар-нын күш-ажалды дыка чингезе, олар-нын материалдыг чаагай байдалы көсүзү-биле экижээр.

Оон-биле чергелештир, көдээ ажил-агый продуктуларынын бүдү-рүлгө денели болза, аш-чөм про-дуктуларынын талазы-биле чуртка-чы чоңуң дүргөн өзүп турар херге-ледерин а чинк болгаш аш-чөм үлөтүрүңгө-чиг-эттин хергелелин долу хемчээлге хандырып шыдавайн турарын, база көдээ ажил-агыйны техниктиг чөпсөлгөнү болгаш колхоз тургузууда салдынган бо-ттур аргалар-биле дүшпейн турарын СЭКП ТК-нын Пленуму демдеглезе.

Ол чорук, көдээ ажил-агыйже, ош-кыш үлөтүрүже, ылангыя бүгү улус ажил-агыйны сайзыралынын чугула үндөзини—аар үлөтүрүже кичээлгөйни бир дөмей салыр арга мынчага тургустуммаан турганын-дан болдунган. Кол күштерин бол-гаш хөрөңгилерни аар үлөтүрүже утландыр салгаш, партия чуртту индустриализаастарынын соруга-зын чедишкенин шиттирлээн.

Улетпур биле көдээ ажил-агый-нын хөгжүлдөзиниң темпизинде дүшпөс чорукту болдурган чылда-ганынын илеретпийшаан, СЭКП ТК-нын Пленуму бистин ажалын-ыста база партия, совет, көдээ ажил-агый органиарынын талазындан колхозтарын, совхозтарын болгаш МТС-терин удуртуп турарында чет-пестерден хамаарышкан көдээ ажил-агыйда хожудагынын чыдааганынын база айткан.

Көдээ ажил-агыйнин байдалын бүгү талазы-биле шингилеп көөрүң-ге үндөзилээш, СЭКП ТК-нын сен-тябрь Пленуму мал ажалын улам ынай хөгжүдөр, картофель болгаш ногаалар бүдүрүлгезин улгаттырар, бүгү-лө көдээ ажил-агый культур-ларынны дүжүттүүн бедилер, ма-шина-трактор станцияларынын ажи-лын экижидер, көдээ ажил-агыйни удуртулганы күштөлдөр, көдээге партияжи-политиктиг ажалды кө-дүрүшкүнүн хандырар айттыр-лар талазы-биле тодаргай хемчег-лери ажалдап кылган.

Белик техниканын суурунга көдээ ажил-агыйны бүгү адырларыныг шапкын көдүрүшкүнүн чедип алыр, бистин чуртувустун бүгү чо-нуң аш-чөм бараанары-биле хан-дыраны дыка бедилер болгаш оон-биле кыды колхозу тараачынарын бүгү массаанын материалдыг чаа-гай байдалын улам белик денел-диг болурун хандырар сорулганы СЭКП ТК-нын Пленуму салган.

Колдуунда-ла көдээ ажил-агыйни хөгжүдүп турар бистин обласка ол

директивалар онза ужуур-дузалыг. СЭКП ТК-нын сентябрь Плену-мунун түнелдериниң болгаш обла-стың көдээ ажил-агыйны улам ынай хөгжүдөр талазы-биле областың партия организациязынын сорулгалары-нын дугайында айттырты чугаа-лашкан партиянын Тыва обкомуну-нун сески пленуму көдээ ажил-агый-ны удуртурунун айттыртырында СЭКП ТК-нын Пленумунун илерет-кеви четпестер бистин обласка база бар деп айткан.

Колхозтарын, МТС-терни болгаш совхозтарын боттуг эвес, кыры-биле эрнегейлеп удуртуп турарыныг түнелдене көдээ ажил-агыйны хөг-жүдерини аажок хөй болдунар ар-галарын багай ажылап турар-дыр бис, оон уламандан колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезиниң бүгү адыр-ларын хөгжүлдөзүнө улуг четпест-тер бисте бар болуп турар.

Колхозтарын болгаш совхозтар-нын ажил-агыйны кол адыры бо-лур мал ажалын хөгжүлдөзүн удуртурунун айттыртырыне чогуур кичээлгөйни салбайн турган бис. Оон учурунда малдын чүзүн-чүзүнүнүн аайы-биле баш санын өстүрерини, ылангыя мыйыстыг бода малдын инектерини баш санын өстүрерини планын дыка хөй районнар чыл бү-рүдө-лө күүсетпейн келген. Чижээ, бо чылдын сентябрь 1-де мыйыстыг бода мал талазы-биле планын Тан-ды район 93 хуу, Каа-Хем район—98,9 хуу күүсеткен. Ылангыя кыс малдын баш санын өстүрерини хер-ээ онза багай болуп турар. Мыйыс-тыг бода малдын инектериниң баш санын өстүрерини планы Тан-ды районда бо чылдын сентябрь 1-де чүгө 76,0 хуу, Чөн-Хемчик район-да—79,9 хуу, Каа-Хем районда—86,1 хуу күүсетинген. Малдын про-дуктулуун бедилерин херээ база-ла оон дээрдезес. Областа бир азирал инектен сүттүн ортумак саа-лазы 440 килограмм, азы планга удур 41,9 хуу; бир хойдан, дүк кыр-гылдазы—1,4 килограмм, азы план-га удур 63,6 хуу болуп турарынын фактызы ол дугайын херечилеп ту-рар.

Мал ажалын талазы-биле чавыс көргүзүлгө болза, малдын чогуур ажаалгазы чок турганын болгаш быжыг чөм суур чогуунун түнели болур.

Мал ажалын херезин СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун негеле-дериниң денеленге тургузар төлөз-де, партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органиары мал ажалында ажал-херектин байдалыне ки-ришпес практиканы уузткаар ужу-р-луг. Бүгү малдын болгаш оон иш-тинде кыс малдын баш санын өстү-реринче, чаш малды камгалап алы-рыне быжыг чөм сууру тургуза-рынче, малды оран сава-биле ханды-рыныче, олар-белчирилерни чөп ажалларыныче, мал ажалыннын кадрларын шын таарыштыр тургуза-рынче, оларнын материалдыг болгаш культурлуг негелдеринин дугайында, оларнын кижизиделгизин дугайында сагыш салырынче улуг ки-чээлгөйни угландырып тургаш, мал ажалын хүн үргүчү, боттуг тодар-гай, мергежилдиг удуртуп херек. Мал ажалында-ла хамааржыр улуг-даа, биче-даа бүгү айттыртырже кичээлгөйни салыр болзувуса, бист-тер ол айттыртырны чүгө мынан дүргөн шиттирлеп шыдаар бис, чүгө-лө ындыг негелдер турда, бистин обласка мал ажалын херезин чо-гуур бедикче көдүрүп шыдаар бис.

Бистин областың колхозтарында болгаш совхозтарында картофель болгаш ногаалар өстүрериниң айт-тыртыртырыне чогуур кичээлгөй сал-дымайн келген, 1953 чылда обла-стың ништи тарылга шөлүңге карто-фель чүгө 0,9 хууну эжелзеп, а ды-ка хөй районнарнын колхозтары но-гааларын шуут тарылаан.

Оон-биле кады, картофельди болгаш ногааларын багай ажалла-тынган черлерге улуг озадаашкын-биле тарып, оон чогуур ажаалгазын чоруттаан. Оон уламандан карто-фельдин болгаш ногааларнын дүжү-дү денди чавыс болган, чамдык колхозтар оон чүгө үрезинге өй-лөжүр хирени ажаап ап турган, ы-чанга колхозтар мал чөмгөрер кире картофельди турар байтыгай, хар-ын бистин областың чоңу карто-фель болгаш ногаа талазы-биле ды-ка чедимче чок байдалдыг болуп ту-рар.

СЭКП ТК-нын Пленуму карто-фель бүдүрүлгезин чоккоу ийи—үш чылдарда чүгө хоорайларын, үлө-түр төптөриниң чоңуну, болбазын радып кылды үлөтүрүңгө хергелди-н эвес, харын мал ажалын херге-ледин база долдузу-биле хандырар ы-нды хемчээлдерге чедирерни бистен негеп турар.

Бо сорулганы чедишкенинги шит-

С. ТОКА, СЭКП Тыва обкомунун секретары.

пирлээрни картофель база ногаа-лар тарыыр шөлдерин калбарты-рын, бо культураларнын дүжүттүүн бедилерин, бүдүрүлгөге механиза-цияны болгаш эртемниң чедишкени-нин база мурнакчы дуржулганын шингээдин ажаллаарынны айттыр-тарын удуртурун партия, совет бол-гаш көдээ ажил-агый органиары канчаар боттандырындан хамаар-жыр. Хөй-хөй районнар үрезини бе-зин долдузу-биле уруп албаан, келир чылын картофельдин бедик дүжүдүн алырын байдалын тургузарыне ам-даа кирбээнини дугайын факты-лар көргүзүп турар. Пленумнун доктаалында картофельдин болгаш ногааларны анаа одурутлап тараан-ына бодаарга, дыка улуг дүжүттү бээр дөрбөлчин-уяланчак кылдыр та-рып олуртурун аргазын калбаа-биле ажаллаарын эргежок чугу-лазын онзадап айткан. Колхозчу-лар, МТС болгаш совхозтар ажал-дакчылары картофель болгаш ногаа-лар тарып өстүрериниң техникказы болгаш агротехниканы өөренип алыр ужурулуг. Көдээ ажил-агыйга удуртулганы боттандырып турар партия ажалдакчыларын хүлээл-гези болза, картофель болгаш ногаа-лар тарып өстүрериниң эртемниг методтарын өөренири, картофель ба-за ногаа ажил-агыйны көдүрер дээр демиселди баштаары болур.

Мал ажалын база картофель бол-гаш ногаалар бүдүрүлгезинин тала-зы-биле партиянын айтмышкына-рын күүсөдир сорулганы шиттирле-вишаан, тараа ажил-агыйны бүгү хемчеглер-биле хөгжүдери үргүчү-дээр ужурулуг бис. Оон-биле кады крупа культураларыннын (чингетара-аа, кырылгыра), мал чөми тараа (сула, ак арбай), техниктиг (дён, конопля) болгаш үстүг (тарымал тоорук) культураларын бүдүрүлгез-ин кичээлгөйни салыры эргежок чугула.

Бистин областа элзэн хөй колхоз-тар болгаш мурнакчылар тарааның байлак дүжүдүн өстүрүп ап турар, оларнын саныга Улуг-Хем районун Киров аттыг, «Күш-ажалдын хосту», Каа-Хем районун «Тивилге», Барын-Хемчик районун «Большевик» колхозтары болгаш өскөлдөр кирер. Ычанга-ла, бистин обласка тараа культуралары-нын дүжүдүн бедилериниң соруга-зын колхозтарын хөй кезин багай шиттирлеп турарлар. 1953 чылда Чаа-Хөл, Кызыл болгаш өскө-даа чамдык районнарнын колхозтары та-раа культураларындан дыка кууду дүжүттү алган.

Кууду дүжүттүн кол чылдагааны болза, МТС-терин, колхозтарын болгаш совхозтарын чорудуп турар ажалды багай шынарлыг болуп, база чамдык ажалдакчыларнын та-лазындан агротехниканың айттыр-ларын тоовайн турарындан болур. Сортулуг эвес үрезинер-биле теңыры хоралыг практика ам-даа узукатнымаан, тарылганын хуусаа-ларын хаждып турар, чазын удур аңдырып тарыыр чорук чок кылды-маан, сугаттыг черлер багай ажы-латынып турар, бөдүүн агротехник-тиг хемчеглер безин күүсетпейн турар.

Областың колхозтарында болгаш совхозтарында кол черип тараа культуралары эзлеп турар. Крупа мал чөми тараалар, техниктиг культуралар бүдүрүлгезинин айттыр-ларында дыка хөй колхозтар, совхоз-тар, МТС-тер чогуур кичээлгөй сал-байн, чедир үлөсөйи турарлар. Бистин сорулгавыс болза, ол культураларын тарып өстүрериниң агротехниканын шингээдин алыры чоккоу чылдарда хандырып, олар-нын дүжүттүүн бедилери болур, ол чорук хову ажалындан колхозтар-нын орулазын дыка улгагытар ар-ганы бээр.

Көдээ ажил-агыйнын бүгү адыр-ларын улам ынай көдүрериниң айт-тыртырты кол нуруузда машина-трактор станцияларынын ажалын экижидеринден хамааржыр. СЭКП ТК-нын Пленуму МТС-терини му-рунунга шынгын сорулгаларын салган, оларын шиттирлээрни колхоз будү-рүлгезиниң хөгжүлдөзүңгө МТС-тер-ниң ролон улам күштөлдөр.

МТС ажалдакчыларын сорул-газы болза, чүңү-даа мурунда ку-руңуң бистин социалисттиг көдээ ажил-агыйнысты хандырып турар бүгү эгээртимес көдээ ажил-агый-техниказын бурун ажалдадыры бо-лур. МТС-тер тараа болгаш техник-тиг культураларын тарып өстүрери-нин талазы-биле ажалларны меха-низаастары доозар, мал, ногаа ажалды кылды, картофель бүдүрү-лгезинде хөй күш кирер ажалдарын механизастаар, көдээ ажил-агыйга бүгү таланың механизацияны хан-дырар ужурулуг. Бистин областың чамдык МТС-тери ол сорулгаларын

дыка багай күүсөдир турар. Оон чылдагааны болза, чамдык партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органиары машина-трактор станцияларын кошкак удурутуп, көдээ ажил-агый ажалларын өй-шаанда болгаш ак-сеткилдиг чорударыга чогуур контрольду боттандырып, МТС-терин ажалдакчыларын шилип алырын болгаш кижизидериниң херезин кылбайн турары болур. МТС-терге мергежилди доктаамал кадр-лар тургузар дугайында ТК-нын Пленумунун айтмышкынары машина-трактор станцияларынын ажалын экижидеринге чугула ужуур-дузалыг. Бо айттырты шиттирлээринге рай-комнар болгаш райкүүсөкмоннар шы-нгын хемчеглерин алыр ужурулуг.

МТС-тер, колхозтар, совхозтар болза, эртемниң болгаш техниканын чаа-чаа чедишкенин ажаллаарына үндөзилээш хөгжүп турар социалисттиг улуг бүдүрүлгөлөр болур. Ындыг бүдүрүлгөлери чүгө мергежилди кадрлар удуртуп бо-лур, ычангаш ажил-агый, поли-тиктиг сорулгаларын ажал-иши өзү-биле көрүп шыдаар ындыг кадр-лар биле көдээ ажил-агыйда ол со-циалисттиг бүдүрүлгөлери быжы-лаар ужурулуг бис. Кадрларны тур-гузууруныче, оларнын культур-тех-никтиг денелин болгаш политиктиг өзүлдезин бедилерин айттырты-рыне онза кичээлгөй база салдын-ган турар ужурулуг. Ам үеде МТС-терге ажалдаары-биле көдээ ажил-агыйнын 200 ажыг тускай эртемниг-терин чоруткан, ындыг болза-даа. Пленумунун директиваларын бис ам-даа четче күүсетпейн турар бис.

Партия организациялары болза, МТС-терин удуртурун үндөзини-биле экижидер, колхозтарын организаста-арың талазы-биле быжыгтаарына, бистин областың бүгү көдээ ажил-агыйны улам ынай көдүрер дээр демиселге оларнын ролон бедилерин чедип алыр хүлээлгезиң.

«Көдээ ажил-агыйны улам ынай» көдүрүшкүнү чыгаар болу бээр деп бодаар болза алдагал болуп ийик. Көдээ ажил-агыйны кө-дүрүшкүңгө тургустунуп турар материалдыг чүдөдөр болгаш арга-лар партия организацияларынын ажал-чорудулазынын экижиделгези чокка чогуур ажыктыг чүдөдери боттары берип шыдавас. Бо арга-ларын болгаш байдалдарын ажал-лаар төлөдө, партия организацияла-рын болза колхозчуларын, МТС-тер болгаш совхозтар ажалчынарын калбак массаларын баштаар болгаш оларын көдээ ажил-агыйны күчү-лүг көдүрүшкүнү дээр демиселге балишкар ужурулуг—деп СЭКП ТК-нын Пленуму айтты турар.

Бо сорулгаларын күүсөдир төлө-дө, партия организациялары масса-ларга политиктиг ажалдын денел-лин бедилер ужурулуг. Көдээге поли-тиг кижизиделгези ажалды күштөлдөрдөш, ажил-агый сорулгаларын шиттирлээр-биле ону сырый холбаштырып тургаш, партия организацияларын калбак массалар-нын иделпейдиң чоруну, инициатива-зын улам бедик көдүрүп, көдээ ажил-агыйны дүргөн көдүрүшкү-нүнчө оларны мобилизастап шы-даар.

Чер-черин партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органиарынын та-лазындан колхозтарын, МТС-терин болгаш совхозтарын удуртурун шиттирлеп-биле экижидерин СЭКП ТК-нын сентябрь Пленуму негзэн.

Көдээ ажил-агыйны удуртурун экижидер төлөдө, чер-черде ажал-херектин байдалын билдери эргежок чугула, оон-биле чергелештир кы-ры-биле эвес, колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга боттуг прак-тиктиг дузаламчыны көргүзөр херек. СЭКП ТК-нын Пленуму көдээ ажил-агыйны удуртурунун методун өскөртүр, колхозтарын, МТС-тер-ни болгаш совхозтарын удуртурун кыры-биле, бюрократсыг өзү-биле көөр чорукту уузткаары партия, совет, көдээ ажил-агый органиары-на күлээдин турар. Партия органи-зацияларынын талазындан МТС-тер-ни болгаш совхозтарын ажалын удуртурун күштөлдөрине улуг ужуур-дузалыг чүвө болза, райком-нун секретарынын бирээзин удурткан партия ажалдакчылары-нын бөлүктөрүн райкомнар чам

Республика чагалаар

Колхозтарда автомашиналарны чөп ажыглаар

Колхозтары чаа быжыгып, көдөз чөпү көшкүн байдалдан сууржулга же шилчип турар ылангыя басты. Колхоздорду автомашиналарнын ролу оңа негелдеди. Мурнуку чыдаарга бодуунга машина дымка өскөн, автомашина чок колхоз ковар, харын чамдыктары 3—4 безин машиналарды болган.

Коммунисттик партиянын болгаш Совет чазактын үнөлөп четпес ол дуздамчызын (автомашиналарды) бистин чамдык колхозтарын шын ажыглап шыдавайын турары дык хомуданчыг. Оон кол чыдаганын хналда чок удуртулга, нитинин көрөңгизин камнаары, ону чөп элдери дээш демиселдин багай тургустунганында, колхоз баштаар черлеринин кадрларын шын шилчир, оларны кижиздер ажылынын куду дендеди болбушаан турарында.

Тес-Хем районда улгарты катышкан Калинин аттыг колхозтун «ГАЗ-51» маркалыг 2 машиналарын чалаачы Домбу август, сентябрь айларын иштинде үрей муянган. Ол үнөлдү этер ам колхозтун складтарынын эжинде октатырылган чыкылаарын чон хомудап турар. Харысалга чок Домбуга хемчет хүлөдөр турбуга, ону партиянын Тес-Хем райкому «мергештиди» чыдаачы дээш бодунун машинанында ажылдадып алганы канчал-даа таарышпас.

Калинин аттыг колхозтун амгы чалаачызы Сыдам-оолдун байдалы

С. СЕРЕН.

Чөптүг негелде

Тока станциязы—транспорт-биле чыдагыг оруктап аргышкан чоңа таарымчалыг, соокта чынныр, ижер изиг сулуг, түр дыштанылганын эки чери болуп келген.

Сөөлгү үеде станция бажынаарынын хөй нургулайында орук тулауунун ажылчылары чурттап турар болгаш ам ол оруктап ырак-узак аргышкан чорук кижилеринин түр када дүжүп кирер хонат чери чок болган. Оон уламыдан аргышкан

Клуб ажылыч кичээнгей салыр

Бай-Тайга районун Мөгей-Бүрөн сумузунда көдөз клубтун ажылы багай. Клуб (эргелекчизи эш Бадина) хөй нургулайында шоочалыг турар болгаш ийи-чангыс ажыттынганда оон иштинде көрүштүг чүве чок ийи-бүрү хөгжүм херекселдери үрейлик, а чурук, плакаттар ойбак самдар.

Клубтун эргелекчизи эш Бадина ол дериг херекселдерин эмгекселдери

Малчынарже кичээнгей салыр

Сүт-Хөй районун Алдан-Маадры сумузунда Калинин аттыг колхозтун баштаар чери, ында партия эге организациязы мал ажылдакчыларынче чогуур кичээнгей салбайн, оларнын амыдырал чуртталганын сонургавайын турар.

Мал ажылдакчыларынын хөй кези колхоз төвүндө 70 ажыг километр черде чурттап турарлар.

Партия организациязы (секретары эш А. Сергей) малчынар ортузунга агитация-массалыг ажылды басыр-ла удуртпайн, лекцияларын, беседаларын, солун номчулгаларын организациябайн турар. Оон харазы-биле дык хөй малчынар СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктады-биле, Көдөз ажыл-агый үндүрүүн дугайында чаа хооблу-биле бслгаш партиянын, чазактын сөөлгү үеде үндүргөн чаа доктаалары-биле таныш эвес болуп турарлар. Шээр мал фермазынын эргелекчизи

«Шынның» материалдарынын изи-биле

«Хөй-ниити чөмөнниле черлеринин ажылы каян экижирил»

Бо чылдын октябрь 4-те үнгөн № 194 «Шын» солунга парлаатынган «Хөй-ниити чөмөнниле черлеринин ажылы каян экижирил» деп эгелг чүүлге горпонуу столоваяларын ажылында четпестерни шүгүмчүлдээ.

Ол чүүлдү СЭКП Тыва обкомундан хынап көөрге шын болуп илерээ.

Горпо хөй-ниити чөмөннилеги экиждер талазы-биле хемчеглерин ап чорударын, столоваяларын ажылдакчыларын бодурулге хуралын

Герман-совет найыралдын айы эгелээн

БЕРЛИН. Ноябрьның 1-де герман-совет найыралдыг чандыг болган айы эгелээн. Айнын эгелээринин мурунда герман-совет найырал Нинитилелин чорутканы, бүгү чуртка улуг белеткел ажылы кылдырган.

Герман Демократтыг Республиканын ажылчы чоннары айга киржири-биле чеде берген. Совет Эвилелинден аалчыларын изий-биле уткуп алганнар.

Республиканың бодурулгелеринде совет улустун төлээлекчилери-биле ужуражышыктар чоруп турар. Совет эртемденеринин төлээлеринин кижигүнү профессор Шухардин ССР-де даг херээнин хөгжүлдээнин дугайында илеткелди Фрейбург хоорайнын даг Академиязынын студентлеринге болгаш башкыларынга 1953 чылдын октябрь 30-де кылып берген. Совет аныктарнын төлээ-

Совет чазак Паулюстун медегелди

Туттурган немец шериглерин ССР-ден дедир чандырганы-биле холбаштыр генерал-фельдмаршал Паулюс база дедир чанган. Ол Германияга чеде береш, Герман Демократтыг Республикага доктаамал чурттаары-биле артып калган. Совет Эвилелинден үнүп чоруурунун мурунда Совет чазактын адынга Паулюс даразындагы медегелди дөмчүлдү берген.

«Совет чазакка»

Совет чазак биле Герман Демократтыг Республиканын чазак төлээлеринин 1953 чылдын август 23-теги кадды дуннадынын ёзуугар туттурган немец шериглерини хостааны-биле холбаштыр, туттуругдан төрөэн чуртумче эеп чанымшаан, Совет Эвилелинден үнүп чоруурунун мурунда, даразындагы медегелди кылырын күзөөн ийик мен.

Туттурган шериглер дугайында айтырыгын талазы-биле Совет чазактын бо чылдын август 23-теги чаагы сепкилдиг шийтири болза, Совет чазак Германияга хамаарыштыр бодунун политиказынга бистин үлгедип үндүргөн дайынчыстыг түнелинде совет улуска бистин таарыштырганмыс сан чок хөй караж-шогараларнын өжөнүн негел алыр дээр сепкил-сагышты удуртулга бодурубайн турарын база бир чаа бодурулгези болган. Харын Совет чазак болза, үстүндө айтырыгын шийтирде бодунун чаа илерин тыпкан бодунун тайбын политиказы-биле бүгү герман улустун Германиянын чангыс-эвинче тайбын оруктап, оон-биле кадды аас-кежигит келер үеже шимчээшкенин чигедип турар тур.

Мээн төрөөн чуртумунун салымчаланын шийтирилээн. Сталинград чоогунга болган тулушкунга герман шериглерини командидап тургаш, чүгле бистин халдаашкыны-выска таарышкан совет улустун эвес, харын мээн бодунун соллаттарынын база таарыжып эрткине агрессия дайынын бүгү-ле хилич-чөвүланын эчизинге чедир билген мен. Мээн хууда дуржулгам, а ол ышкаш дөдөгей-

Франциянын демократтыг күштеринин ыйыдышыкыны-биле

ПАРИЖ. Октябрынын 30 Франциянын демократтыг күштеринин чаа улуг тилелгези-биле медегелетинген. Парламентинин дээш болгаш чорунун айтырыгынын талазы-биле Национал, хуралдык комиссия депутат-коммунистер Жак Дюдонун, Этьен Фажонун, Франсуа Бийунун болгаш Раймон Гюйонун парламент талазы-биле дээш болгаш чорун казыыр дээр чорукка удурлаан кааркан. Индир-Кылдатта дайынны доп-дораан соксадыр дээш ол депутат-коммунистерни чугааларында холбаштыр национал камгалак министрствозу 1952 чылдын августун 21-де, армиянын болгаш нациянын моральдыг байдалыга халдаашкыны кылган деп оларга удур буруудадылганы көдүрүп үндүргөн турган.

Туттурган немец шериглерни Совет Эвилелинден чуртунче чандырганы

БЕРЛИН. Бо чылдын август айда Москвага дугуржушкун үезинде Совет чазак биле Герман Демократтыг Республиканын аразында чедип алдынган дугуржулга ёзуугар, дайын үезинде үлгеткенин кем-буруулут херээ дээш кеземчеге моон солгаар турарында хостатыргаш, Совет

Эвилелинден чуртунче чандырткан туттурган немец шериглер сөөлгү үеде Берлинде чедип келгенер. Шунту 5374 солдаттар болгаш офицерлер чедип келген. Чуртунче чандыртканнарнын аразында эзээн каш генералдар бар.

«Юманите» солун комиссиянын шийтирини демократиянын маргылдаа чок чединишкени кылдыр үнөлөп турар.

«Юманите» солун комиссиянын шийтирини демократиянын маргылдаа чок чединишкени кылдыр үнөлөп турар.

Пакистанны республика кылдыр чалаан

ПАРИЖ. Франс Пресс агенттелинин дамчыдылгы турары болза: Пакистаннын учредитель хуралы Пакистан амгы үеден эгелээш Па-

кистаннын ислам республиказы деп адаттынар дугайында шийтир күлээ алганын Карачи радиоу дамчыткан.

«СЭТА»

«СЭТА»

Даштыны чурттарнын төлээлеринин Москвада нээп турары

Октябрынын социалисттик Улуг революциянын 36 чыл оюнун байрдалыга киржири-биле даштыкы төлээлерин Москвада кээп турары үргүлчүлөвишаан.

Ноябрь 1-де Корея Улус Демократтыг Республиканын профэвилелдеринин төлээлери келген.

Ноябрь 2-де профэвилелдеринин III Бүгү-делегей конгрессинин киржирилгелеринде 65 кижини найысылда келген, оон иштинде Австралиянын, Бирманын, Индиянын, Канаданын, Кубанын, Мадагаскарнын, Мексиканын, Панаманын, Сириянын профэвилелдер төлээлери база бар. Аалчыларын Киев вокзалыга ВЦСПС-тин харысалгалыг ажыл-

дакчылары, найысылалдын ажылчы чоннарынн төлээлери уткуп алган. Москвада Болгар профэвилелдин төлээлери база келген. Төлээлери Внуковский аэродромунга ВЦСПС-тин база РСФСР-нин эге болгаш ортумак школалар ажылдакчылары профэвилел ТК-нын харысалгалыг ажылдакчылары уткуп алган.

Герман Демократтыг Республиканын машина-тудушкунунун ажылчы чоннарынн төлээлери аэродромга машина тудушкунунун ажылчы чоннарынн профэвилел ТК-нын дарганы И. Т. Блинов, профэвилел ТК-нын Президиумунун кижигүннери, машина тудушкунунун бодурулгелеринин хөй-хөй чартыкчылары уткуп алганнар.

Кыдат Улус Республиканын херээженнеринин төлээлери Москвада келген

Ноябрь 2-де совет херээженнеринин Антифашисттик Комитетинин чалааны ёзуугар Кыдат Улус Республиканын херээженнер төлээлери Москвада келген.

Аалчыларын Ярославск вокзалыга совет херээженнеринин Антифашисттик комитетинин болгаш найысылалдыг хөй-ниитизинин төлээлери уткуп алган.

Совет херээженнеринин Антифашисттик комитетинин харысалгалыг секретары Л. И. Петрова аалчылар-

Герман-совет найырал нитилелин Москвада келгени

Ноябрь 2 де Даштыкы-биле культура харылаанын Бүгү-Эвилел нитилелин чалаанын ёзуугар Октябрынын социалисттик Улуг революциязынын 36 чыл оюнун байрдалыга киржири-биле герман-совет найырал Нинитилелин Адольф Фербеге баштаткан төлээлери Москвада келген.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

1953 чылдын ноябрь 7-де Кызыл хоорайга ажылчы чоннарын митингинин болгаш демонстрациязынын дугайында

Митинг 1953 чылдын ноябрь 7-де эртенгин 10 шакта облуккскомнун бажынынын мурунда шөлге болуп.

Ажылчы чон митингге колонналар-биле келир. Колонналар эртенгин 9 шакта моон адаанда пунктуларга чыгыр:

№ 1 колонна — тускай план-биле чыгыр;

№ 2 колонна—хоорайныг бүгү школаларын 5, 6, 7, 8, 9 болгаш 10 класстарын өөреникчилери, педучилищенин студенттери, башкылары болгаш ажылчылары № 1 школанын чанынга чыгыр. Колоннаны чыырынга, демонстрация үезинде чыскаалыга болган шимчээшкениге харысалгалыг кижиз Капустин;

№ 3 колонна — Кызылдын автотранспорт конторазынын, авторотанын, көдөз ажыл-агый автотранспорт эвилелинин автобазынын, Главнефтегаздын, нефтебазанын, азотпорту ДСОААФ-тын область комитетинин, метеостанциянын, Тараа белеткеленин область конторазынын, колхозтар кадрларынн школазынын коллективтери автотранспорт конторазынын клубунга чыгыр. Харысалгалыг кижиз эш Гусаров;

№ 4 колонна — туруг трестизинин, область болгаш хоорайнын коммунал ажыл-агый килдистеринин база оларнын бүгү килдистеринин болгаш бодурулгелеринин коллективтери туруг трестизинин чанынга чыгыр. Харысалаар кижиз эш Харламов;

№ 5 колонна — типографияларын, область солуннарынн редакцияларын, область кыдык камгалал килдизинин, аптеканын, фельдшер-акушер школазынын, уруглар яслилеринин, культура эргелелин болгаш ооң килдистеринин база музейин коллективтери типография клубунун чанынга чыгыр. Харысалаар кижиз эш Горбунов;

№ 6 колонна — область чурт үлетпурүнүк, алгы заводунун, туу-бу заводунун, ыяш заводунун, салог мастерскаязынын, даарнылга комбинаттын, аыш-чем комбинаттын коллективтери областын чурт үлетпурүнүк болгаш одалга килдизинин чанынга чыгыр. Харысалгалыг кижиз эш Кандауров;

№ 7 колонна — «Тыва алдын» трестизинин, Золотопродснабтын, харылаанын бүгү албан черлеринин, кинотеатрнын, областын социал хандырылга черинин, ном садын-

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.

Төлээлери Белорус вокзалга ВОКС баштаар черинин даргазы профессор А. И. Леников, ВОКС баштаар черинин кижигүнү Л. Д. Кислова, совет эртемни, культуранын, уран-чүүлдү ажылдакчылары, совет хөй-ниитинин болгаш парлаган төлээлери уткуп алган.